

# Kaapiyaa-jo Jems kaavu

---

**1** <sup>1</sup>aSa Jems, Anutu yuuh Omaaho Bop Yesu Kalisi-te omaaho kul ti sa. Sa kaavu kaapiyaa-jo laas vu ham Islel dangga nomaayuuhambe laam yuuh, sen ham havuuh ham ambaam dangga dosin-ande ham taandinin hôôk-ambe ham alaas nando having hil vaalu sen sil-ame Yudaa-to.

## Sahisin vaha vaha navu niwêêk vu yiyi

<sup>2</sup>bHalingg-aso, va nimeen vaha vaha naam in sahi ham ond ham akam vasa lôôt, <sup>3</sup>cin ham alak ni nambe va nimeen-anja navu sahi ham in nambe ham alompayo la timu vu Yesu, ond ham e baale niwêêk lôôt. <sup>4</sup>Om nambêênja ham oo baale niwêêk-ambe ham baaku nimeen pin lôôt, in nambe ham naatu Anutu-te hil anikaapiik keen lôôt.

## Yiyi naativak in kakook anivasa ond yaanohak

<sup>5</sup>dHam ti nambe naativak in kakook anivasa ond yoo kataangg Anutu naambe bu ka nivasa vu yi, ond yik le bu vu yi, in Anutu omaaho ngaatum-ambe navu kakook ayuuh ame vu yite hil pin, de me-navu pale hil sen dativak in vaa-to le. <sup>6</sup>eLemu omaaho sen navu kataangg-ato ond yoo biing gaving niwêêk naambe Anutu le gango lava, de me-ka yu-yuuh naambe mak Anutu le gango lava me le nama, in hil sen kand yuyuuh-ato ond sil lalohvu lôôy sen vavi nave be natêêy la danjeen-ato. <sup>7</sup>Om hil nambêênjo ond kand-ame bu naambe Omaaho Bop-ame le bu vati vu sil e, le nama. <sup>8</sup>In hil sen kand nala nge-ngeey nambêênja ond yik davu sapa mop ngeey, de me-davu sapa mop ti nivalok e.

## Hil sen va maa-to osin kupak dangga-so

<sup>9</sup>fYiyi halingg ti sen nativak in va yuuh amêê-to ond ka vasa in Anutu hako yi lak. <sup>10</sup>gTonde yiyi halingg-aso ango sen kupak danggaa-to ond

---

<sup>a</sup> 1:1 Gal 1:19; Sin 15:23; 1Pi 1:1    <sup>b</sup> 1:2 Lom 5:3-5    <sup>c</sup> 1:3 1Pi 1:7    <sup>d</sup> 1:5 Pro 2:3-6  
<sup>e</sup> 1:6 Mak 11:24    <sup>f</sup> 1:9 Jem 2:5    <sup>g</sup> 1:10-11 Ais 40:6-7; 1Pi 1:24

ka vasa in Anutu laanggôôl yi be tu hil malis amu, de me-naapêêlis in yite kupak e, in le jimb pavis naambe sen taaku navavak ak ngaoolaa-to. <sup>11</sup>In ngaoola ond taaku tumak-ambe hapeek hôôk atombe malan pavis, tombe ngaoola-te vunakin amengalii-to halulin-ambe ma la pavis. Om yik hil sen kupak dangga-sôoto le mondambiing kul atombe lanjimb-ande sil gavuu silate kupak naambêênja.

### **Vakasin lak va nipaya sen navu palapin yiy-ato**

<sup>12</sup><sup>h</sup>Omaaho ti nambe baale niwêêk-ambe baaku nimeen sen navu sahi yii-to pin ond ka vasa, in mem Anutu le bu nôôn anivasa vu be mando metumin, nohvu sen nêêl vulôôt nambe le bu vu hil sen ahend naving yii-to. <sup>13</sup>Tonde naambe va nipaya palapin omaaho ti ond me-naanêêl naambe, “Anutu wiing palapin-anjo laam vu sa.” In va nipaya me-navu palapin Anutu le, de Anutu me-nawiing va nipaya nalaam in palapin omaahonôn e, malis. <sup>14</sup><sup>i</sup>Nganjo va nipaya sen navu palapin yiy-anjo, dangga nambe yiy ti ti pin ond yalonggpaya navu navu nanjinj yiy-ambe nako yiy la vu palapin, <sup>15</sup>le mem yanningg laas in yalonggpaya navu navuu-ju, tombe yis nôôn nambe yaawiing va nipaya nôôn ak, tombe yiy monaawiing va nipaya be tu bop ak, om yite nôôn nambe yale ana mengg nama.

<sup>16</sup>Sate halingg-aso, ham ganggin ham in ham-ame ambiing gaving vakasin sen danêêl ak Anutu nambe nawiing palapin laam vu yiy-ato le. <sup>17</sup><sup>j</sup>Nganjo va nivasa vasa osin va nôôn keen pin sen natovu yiy-ato, ond mem nalaam vu yiy Aamangg vu baandoni. Yiy Aamangg-anju ond taaku me osin kwaav-ande matam osin melangaah pin danggakook yi. Yate Aamangg-anju ond me-navu kaange yi be mekanu daka neep hôôk yi le, malis, yik yoo melangaah vulôôt. <sup>18</sup><sup>k</sup>Yate Aamangg-anju yoo wiing va lohvu ka, om vu vakasin keen laam vu yiy atombe wiing-ambe yaahilin yiy vasa be yaatu yite hil moos kaluuh va pin sen yoo hatung-ato.

### **Yiy gango vakasin-ambe yaambiing nôôn jak**

<sup>19</sup><sup>l</sup>Sate halingg-aso, ham gango vakasin-anjo le. Ham oo samu ham pavis in ham gango vakasin, de ham-ame ambiing naha-naham in naanêêl vakasin e, tonde ham ahem kalin-ame jak pavis e. <sup>20</sup>In omaahonôn ahend kalin ond me-nawiing-ambe yiy navu sapa mop anivalok sen Anutu nawiingin-ato le. <sup>21</sup><sup>m</sup>Om ham gavuu va nipaya osin ham gavuu ham alompaya nindanje-danjeen pin sen naahen neep vu ham-ato na. Tonde ham daanggôôl ham-ambe mem ham gako vakasin sen Anutu yoo vaalôôh lukala ham alompayôô-to jak. Vakasin-anja lohvu nambe gako ham kanum naah vu Anutu.

<sup>h</sup> 1:12 2Ti 4:8    <sup>i</sup> 1:14 Lom 7:7-10    <sup>j</sup> 1:17 Mat 7:11    <sup>k</sup> 1:18 Jon 1:13    <sup>l</sup> 1:19 Ekl 7:9

<sup>m</sup> 1:21 Kol 3:8; 1Pi 2:1

<sup>22</sup> "Lemu ham gango Anutu-te vakasin malis amu ond manyinja ham navu tatuhin ham, nganjo ham gango be ham ambiing nôôn jak ond mem. <sup>23</sup> Omaaho ti sen nango Anutu-te vakasin malis amu de me-nawiing nôôn nalak e, ond manyinja lohvu omaaho ti sen nayi me hôôk dundum-ato. <sup>24</sup> Yi mekaalus lung la tonde la, tombe ka lingin me nganjôô-to laah pavis. <sup>25</sup> °Nganjo omaaho ti gango Anutu-te tanasin anivasa keen, sen navu kavaayin yiyi vêêl in va nipaya sen nanduuh yiyi-ato, be ka monambu lôôt, de me-gango malis amu be ka jingin naah e, nganjo gango be biing nôôn jak, ond omaahôô-ju mem yoo le monambiing va osin ka vasa lôôt.

<sup>26</sup> P Tonde omaaho ti ka bu naambe tu Anutu-te omaaho be nayi Sonda osin naya paasa de nalohak ayuuh amêê-to, lemu me-nanggin dalaan anivasa le, ond manyinju yoo tatuhin yi, tombe yoo monawiing Anutu-te kul malis amu de nôôn ma. <sup>27</sup> Nganjo hil sen yate Aamangg Anutu nayi nivasa nambe dawiiing yite kul keenaanôôn-ande va nipaya me-neep vu sil-ato, ond manyinjo hil sen dahôôvu unoopasiv pambuun osin vahaahôôv-aso in latovu nimeen-ato, tonde danggin sil nivasa in va nipaya voon-ate pin nambe me-tanjongin sil daka le.

#### **Yakangg pasiv in hil pin nanjip ti**

**2** <sup>1</sup> °Halingg-aso, ham awii-having yate Omaaho Bop Yesu Kalisi sen omaaho nikaapulisi keen-ato, om ham-ame gako hil sen haalend bop-ato jak-ande ham monggaluuh damim vu hil malis e. <sup>2</sup> In ham nasupin in nambe ham anohak vu Anutuu-to, tombe ham angge naambe omaaho ti jop lolop anivasa osin gatung yite ling gool hôôk nama kapis-ambe naas balup vu ham, tonde omaaho ango sen nativak in va yuuh amêê-to jop lolop anipaya be naas balup gaving, <sup>3</sup> ond ham e gako omaaho sen navunak ak va mengalii-to dukanaas-ambe ham naanêêl vu naambe, "Himbop, ganaam mando taaku nivasa nganjo." Tonde sim ham naanêêl vu hil malis angôô-to naambe, "Hong-anja, gana baale naa-ju," me ham naanêêl naambe "Onggato mando hôôk voon-anja." <sup>4</sup> Ke, ham ambiing va naambêênja ond ham nako hil kupak dangga-so lak, de ham naanggôôl hil anipaya, ond manyinja ham oo navu sahi omaahonôôn lak hamate kakook voon-ate mu.

<sup>5</sup> Sate halingg-aso, ham gango le. Hil anipaya sen silate va yuuh ame ma vu voon-anjôôto, ond Anutu holin sil lak in nambe sil daatu hil anivasa dôôk sen lambiing gaving Anutu be landukana gaving yite noondin-aso, be mem sil gako yite nôôn anivasa nohvu Anutu yoo nêêl nambe le bu vu hil sen ahend having yii-to. <sup>6</sup> Om ham nawiing nimumin

<sup>n</sup> 1:22 Mat 7:26; Lom 2:13   ° 1:25 Lom 8:2; Jem 2:12; Jon 13:17   P 1:26 Saam 34:13; 141:3   ° 2:1 Sin 10:34; Jem 2:9   ° 2:5 1Ko 1:26-28

vu hil paya paya-sôônju in? Sil-ame dawiiing ham paya le, nganjo kupak dangga-so ond mem daanggôôl ham-ande daandiiy ham-ambe ham ala nawiing vakasin. <sup>7</sup>Ham atu Yesu-te hil-ambe haale neep ak ham, le ma de kupak dangga-sôônju danêêl Yesu haale pale, le sim ham nako sil lak in?

<sup>8</sup>Hil kaavu Anutu-te tanasin dangga bop ti neep nambe, “Gahem gaving hil sen dando ngaaho vu hong naambe sen gahem oo naving hong-ato.” Om naambe ham sapa hôôk tanasin tii-ja keen ond mem nivasa. <sup>9</sup>Le naambe ham gako hil vaalu jak, de ham galuuh damim vu vaalu, ond manyinja ham nawiing nipaya, tombe Mose-te tanasin taato hamate nipaya langaah vu ham nambe ham kalêês in ambu-so. <sup>10</sup>“In omaaho ti nambe samu Mose-te tanasin pin lôôt, tonde kalêêh tanasin nôôn timu, ond manyinja lohvu kalêêh tanasin pin. <sup>11</sup>“In Anutu nêêl nambe, “Game gambiing baayamb e.” Tonde yik nêêl having nambe, “Game ganyiiis omaahonôôn jimb e.” Ke, naambe game gawiing baayamb e, lemu gayiis omaaho ti yimb, ond manyinja okalêêh Anutu-te tanasin-ato. <sup>12</sup>“Om ham akam oo bu le, Anutu le gangoyin hamate vakasin jak yite tanasin sen navu kavaayin yiy vêêl in va nipaya sen nanduuh yiy-ato, om ham oo naanêêl vakasin osin ham ambiing va nohvu tanasin-anjo ond mem. <sup>13</sup>“Keen, naambe omaaho ti me-ka paya in ango le, ond Anutu le bu nipaya nyevahaan dukanaah yite va nipaya pin, de me-le ka pasiv in yi le. Nganjo omaaho ti sen ka paya in omaaho angôô-to ond mem Anutu le ka pasiv in yi.

### **Yalonggpayo na timu vu Anutu be yaambiing kul anivasa**

<sup>14</sup>“Halingg-aso, omaaho ti naanêêl naambe lopayo la timu vu Anutu, lemu me-nawiing va nivasa ti in nambe dôôvu omaaho ango le, ond sen lopayo la timu vu Anutuu-ju tu va malis amu, tombe sen lopayo la timu vu Anutu malis amu nambêênju me-le gako yi naah vu Anutu le. <sup>15</sup>De tôômb nama in ham halimin, me ham vangaamin ti, de vanôôn nama in sil gaving, <sup>16</sup>“tombe ham ti naanêêl vu naambe, “Gana osin galompayo melaas, tonde ganjop lolop vavi-te osin gangga vanôôn-ambe gahem naapup.” Ke, ham monaanêêl naambêênjo malis amu, de ham-ame andôôvu ninaavi jak lolop osin vanôôn ayuuh ame le, ond hamate vakasin-anja le kaandu yi naambe va? <sup>17</sup>Ke, ham alompayo la timu vu Anutu, ond yik naambe neep malis amu de me-wiing kul anivasa ti be nôôn ak e, ond ham alompayo la timu vu Anutuu-jaato tu meymbin.

<sup>18</sup>“Lemu mak omaaho ti le naanêêl vu ango naambe, “Galompayo la timu vu Anutu, tonde sak soo naawiing kul anivasa.” Om sa naanêêl

<sup>s</sup> 2:8 Mat 19:19; Gal 5:14    <sup>t</sup> 2:9 Diu 1:17    <sup>u</sup> 2:10 Mat 5:19    <sup>v</sup> 2:11 Eks 20:13-14; Lom 13:9

<sup>w</sup> 2:12 Gal 6:2; Jem 1:25; 1Pi 2:16    <sup>x</sup> 2:13 Mat 5:7; 18:32-35    <sup>y</sup> 2:14 Mat 7:21    <sup>z</sup> 2:16 1; Jon 3:17    <sup>a</sup> 2:18 Gal 5:6

naambe, “Otaato sen galompayo la timu vu Anutu malis amuu-ja yite nôôn vu sa be saangge le, tonde sale taato sate kul anivasa sen sa naawiing-ato vu hong, in ganjak ni naambe sa longgpayo la timu vu Anutu keen.” <sup>19b</sup>Gawii-having nambe Anutu timu yoo nando, ond manyinja nivasa, tonde yik mamu nipaya-so lawii-having nambêênja having, tombe yoo dayêênin sil lôôt. <sup>20</sup>Mak galumkook ma? Gawiingin nambe sa taato vaa-jo danggakook vu hong a? Naambe gawii-having amu de game gawiing kul anivasa having e, ond sen gawii-having-anja tu va malis amu.

<sup>21</sup><sup>c</sup>Angge, bôôy Anutu yi yate himbop Abalaam-ate kul sen wii-having Anutu lava be hambe noow Isak lakala tatuuh in nambe basi yi naatu salivangin vu Anutuu-to, tombe mem nêêl Abalaam nambe omaaho nivalok. <sup>22</sup><sup>d</sup>Om galak ni nambe kul anivasa sen Abalaam wiing lak Isak-anjuuto ond yoo sapa sen lopayo la timu vu Anutuu-to, tombe kul sen wiing-anjuuto kaandu sen lopayo la timu vu Anutuu-to be mem niwêêk ak keen. <sup>23</sup><sup>e</sup>Om nambêênja Anutu-te vakasin sen neep hôôk kaapiyaa-to nôôn ak, nambe “Anutu yi Abalaam alopayo la timu vu yi om nêêl Abalaam nambe omaaho nivalok.” Tombe yik hil

lanêêl Abalaam having nambe Anutu-te omaaho. <sup>24</sup>Ke, om ham alak ni nambe omaaho ti lopayo nawii-having malis amu, ond Anutu me-le naanêêl yi naambe omaaho nivalok e, malis. Nganjo Anutu ka navu sen hil alondpayo la timu vu yi be dawiiing kul anivasa having-ato, tombe mem nanêêl sil nambe hil anivalok.

<sup>25</sup><sup>f</sup>Nambe sen vêêh baayamb Lehap-ato, ond yoo hanggin omaaho yuuh sen Yosua wiing yuuh-ambe yuuh lala layi taaku Yeliko kaatokin-ato nivasa, tonde sim taato mop ango vu yuuh-ambe yuuh lalaah nivasa, om yik Anutu nêêl vêêh-anju nambe vêêh anivalok lak yite kul tii-ju. <sup>26</sup>Ke, yalak ni nambe omaaho ti kanu me-nando hôôk naavi le, ond omaahôô-ju yimb la. Om yik yaambiing gaving malis amu de yame aambiing kul anivasa gaving e, ond yik yalonggpayo la timu vu Anutuu-jo tu meyimbin nambêênja.

### Yiiy ganggin yiiy dalaangg anivasa

**3** <sup>1</sup><sup>g</sup>Halingg-aso, hamate hil ngeeyaata me-daatu yêêv in taahu hil vaalu hôôk vakasin e, in yalak ni nambe taamusin e Anutu le sahi yiiy sen yiiy navu taahu hil bel-ato niwêêk savok hil malis-aso. <sup>2</sup>In yiiy pin-anjo ond yiiy naaloh paya lôôt in va vaha vaha ngeeyaata, le naambe omaaho ti lakin yi nivasa de me-nêêl vakasin ti paya le, ond mem yi omaaho nivasa lôôt, be mem yoo lohvu nambe ganggin naavi pin osin

<sup>b</sup> 2:19 Mat 8:29   <sup>c</sup> 2:21 Jen 22:9-12   <sup>d</sup> 2:22 Hiblu 11:17-18   <sup>e</sup> 2:23 Jen 15:6;  
Lom 4:3,9,22; 2Kro 20:7; Ais 41:8   <sup>f</sup> 2:25 Jos 2:4,15; 6:25; Hiblu 11:31   <sup>g</sup> 3:1 Luk 12:47

doos. <sup>3</sup>Om ham akam bu le, naambe yiy sala aen dukana hôds avi in nambe yiy daandiy ak e mem biing-ambe hôds nanyend vuun in yiy-ambe sil sapa hôdk yakangg, ond manyinjo yiy naahilin sil nôdn doos lak aen daka-jo be nala mopaatôdv sen yakangg navuu-to. <sup>4</sup>Tonde yik ham akam bu lak sip gaving. Sip ond va bopaata lôdt, tombe vavi osin niwêêk bopaata nave be nawiingin nambe gako na danjeen, lemu haah sen dahilin sip nalu lak-ato ond nipasivdaka lôdt, le ma de omaaho sen nahilin sip nalu-juuto naambe gilin ond sip la lohvu ka.

<sup>5</sup>Ke, tonde yiy dalaangg ond yik va timu. Yiy nôdn ond bop, de yiy dalaangg ond nipasiv lôdt, lemu yoo natee yi lak in nawiing kul bopaata. Tonde ham alak ni nambe kin pasivdaka, lemu le ja paahup bopaata be jung na. <sup>6</sup><sup>h</sup>Ke, tombe yiy dalaangg lohvu kin nambêênja having. Yiy dalaangg-anjo ond yiy naavingg boow ti, tombe va nipaya voon-ate pin pup hôdk vulôdt. Yiy dalaangg nawiing-ambe yanning naavi pin anipaya nalak. Yik yiy dalaangg navaav kin hôdk yalonggpaya be yate mopaatôdv pin anipaya nalak lôdt, in yiy dalaangg-ate kin tumin-anjo ond Saalang oo navaav. <sup>7</sup>Yaalohvu nambe yiy gako vahivak bamaan sen nando voon-ato pin, osin manak-ande nyêêy, tonde vahivak sen nando hôdk lôdy alopaya having-ato, tombe yambaat sil-ambe melaas jak, le mem sil taamuyin yiy. Tombe yik gêên hil dawiang nambêênjo lung la. <sup>8</sup><sup>i</sup>Lemu yiy dalaangg-anjo ond omaaho ti me-lohvu nambe biing-ambe melaas jak e, in yiy dalaangg-anjo ond yoo nawiing va osin membaando, om yoo nanêêl vakasin anipaya lak busin pin, tombe la nako gwal hôdk omaaho angondpayo be dawiang in nambe lanyis sil.

<sup>9</sup><sup>j</sup>Yiy dalaangg-anjo ond yiy nako yate Omaaho Bop ayuuh yate Aamangg haalend ak, de omaaho angond sen Anutu yoo samu yiy ahondoos-ambe yanning nambe yii-to, le ma de yiy navu talôdt sil lak yiy dalaangg-anjo. <sup>10</sup>Vakasin yuuhapim nalup yavingg, angond nambe yiy nako Anutu haale lak, de ngok yiy navu talôdt omaahonôdn. Om halingg-aso yiy naawiing nambêênjo me-lohvu le. <sup>11</sup>Bel ayuuh lôdy-ame lavêêl valup vuun timu le.

<sup>12</sup>Halingg-aso, mak haah bangguk lohvu nambe nyiis nôdn moli? Me luhaaluh lohvu nambe nyiis nôdn bangguk a? Om yik lôdy nambêênja me-lohvu nambe yuuh ahondoos bel banji gato timu le.

### Ka nivasa nalaam vu Anutu

<sup>13</sup>Mak ham ti omaaho osin ka bop-ambe nalak va ni? Naambe omaaho ti nambêênjo ond mem yoo sapa hôdk mopaatôdv anivalok in nambe taato yi langaah vu hil naambe me-natee yi lak e, nganjoo naanggôl yi be nawiing va osin ka keen. <sup>14</sup>Le naambe ham nando osin

---

<sup>h</sup> 3:6 Mat 12:36-37; 15:11,18-19    <sup>i</sup> 3:8 Lom 3:13    <sup>j</sup> 3:9 1Ko 11:7

ham alompayo nipaya vu omaaho angó, de ham akam navu nambe ham ambiing kul pin-ambe gako ham haalem jak kaluuh omaaho angó, ond ham-ame gatee ham ak osin ham-ame tatuhin vakasin-ambe ham mahôôh vakasin keen-ato le. <sup>15</sup> <sup>k</sup>Kakook pin nambêênja ond me-nalaam vu baandoni le, nganjo kaa-ja yoo vu voon amu, tonde nalaam ak omaahonôôn naavind anipaya voon-ate

osin nalaam vu Saalang. <sup>16</sup> Om naambe hil vaalu londpayo nipaya vu omaaho angó, tonde sil oo dawiiing kul vaha vaha in nambe yoo lambiing sil haalend jak, ond hil nambêênja me-dando lavuh ti nivasa le, tombe ham e angge naambe sil oo mondawiiing va nipaya vaha vaha pin. <sup>17</sup> Lemu hil sen lako kakook vu Anutuu-to ond yoo dawiiing va nivasa lôôt, de sil latu hil vakasin melaas-ate be yoo dawiiing va melaas amu. Yoo nanyend vuun in hil vaalu lavand, de sil oo kand pasiv lôôt in hil sen datovu nimeen-ato be dahôôvu sil, tonde dawiiing samu samu vu hil, de sil-ame hil osin kand yu-yuuh e, nganjo londpayo timu. <sup>18</sup> <sup>l</sup> Om hil sen davu mamaal vu hil-ato ond danêêl vakasin melaas lukala angó-so londpayo, tombe nayiis nôôn nambe mondawiiing va nivalok amu.

#### Hil sen ahend naving va voon-atêêto ond dayiis ngaamong vu Anutu

**4** <sup>1</sup> <sup>m</sup> Ham nayiis ham osin ham nanêêl ham-anja ond dangga lak vaati daka? Yik danggaa-jo nambe ham nando kam monavu va nipaya voon-ate vaha vaha sen ham alompayo navu navu in-ambe nawiing ngaamong hôôk ham alompayôô-to. <sup>2</sup> Ham ahem naving va vaha vaha in nambe ham gako le ma, om ham nawiingin nambe ham anyiis hil-ambe lanjimb. Tonde ham nawiing menôôn in va vaha vaha, le ma de ham-ame alohvu nambe gako le, om ham ahem kalin lôôt vu ham-ambe ham nayiis ngaamong. Tonde ham nativak in va in ham-ame navu kataangg Anutu nambe dôôvu ham e. <sup>3</sup> De ham

navu kataangg va vu Anutu in nambe biing va vu ham, le ma de me-nawiing vu ham e, in ham navu kataangg la paya in nambe ham gako va vaalu sen ham alompayo yoo navu navu in-ato. <sup>4</sup> <sup>n</sup> Om ham alohvu hil sen dawiiing baayamb-ato. Mak ham doosin mava? Hil sen londpayo nala vu va voon-atêêto ond dayi Anutu paya be dawiiing ngaamong vu yi, in omaaho ti nambe lopayo na vu va voon-ate mu, ond manyinju nayi Anutu paya. <sup>5</sup> <sup>o</sup> Anutu-te vakasin sen neep hôôk kaapiyaa-to nêêl nambe, “Yiyy kanungg sen Anutu hatung lukando yalonggpayôô-to ond Anutu wiingin lôôt in nambe yoo na vu yi timu.” Le hamambe mak vakasin-anju nêêl malis amu?

<sup>k</sup> 3:15 Jem 1:5,17    <sup>l</sup> 3:18 Mat 5:9; Ais 32:17; Hiblu 12:11    <sup>m</sup> 4:1 Lom 7:23; 1Pi 2:11

<sup>n</sup> 4:4 Lom 8:7; 1Jon 2:15    <sup>o</sup> 4:5 Eks 20:3,5

<sup>6p</sup>Anutu nawiing samu samu vu yiyi lôôt, ondeey yite vakasin sen neep hôök kaapiyaa-to nêêl nambe, “Anutu nayiis ngaamong vu hil sen dako sil ak-ato, de navu samu hil sen daanggôôl sil-ato.” <sup>7q</sup>Om ham oo naalum daanggôôl ham-ambe ham anggulis Anutu baambu, de ham anyiis ngaamong vu Saalang, ond le napak in ham-ambe na. <sup>8r</sup>Ham ana paaviy Anutu ond Anutu le naam paaviy ham. Ham hil anipaya, ham oo paasu namam in va nipaya be ham ambiing va nivasa mu, tonde ham hil sen ham akam nala yuyuu-ato, ham galuuh damim vu va nipaya voon-ate be ham alompayo na vu Anutu timu. <sup>9</sup>Ham oo mando osin ham akam paya, de ham alompayo nimeen-ambe ham naasu. Tonde ham sen gêên ham nanop-ato ond hamate nopin gilin-ambe naatu susin. Tonde ham sen ham akam vasaa-jôôto ond ham mando osin ham alompayo nimeen. <sup>10s</sup>Ham daanggôôl ham-ambe ham anggulis Omaaho Bop baambu ond Omaaho Bop e gako ham jak.

### **Yame naanêêl vakasin paya lak halingg-aso le**

<sup>11</sup>Halingg-aso, ham-ame naanêêl vakasin anipaya jak mango-so le. Omaaho ti nambe naanêêl vakasin anipaya jak hali, me naanêêl naambe yi omaaho nipaya, ond manyinja nambe sen nêêl vakasin paya lak Anutu-te tanasin nambe nipaya. Om naambe ganêêl vakasin paya lak Anutu-te tanasin nambe nipaya, ond game navu taamuyin Anutu-te tanasin e, nganjo gawiingin nambe naatu bop savok Anutu-te tanasin-ambe osahi halim. <sup>12t</sup>Yik omaaho timu nando sen yoo navu yite tanasin vu yiyi, tonde yoo le gangoyin yate vakasin, tombe yi timu yoo lohvu nambe gako yiyi naah vu yi, tonde yoo lohvu nambe biing-ambe yana mengg nama. Nganjo hong vaati ondeey onavu sahi hil sen dando ngaaho vu hong-anjaato?

### **Yame gatee yiyi jak vu Anutu le**

<sup>13u</sup>Ke, ham vaalu yoo danêêl nambe, “Peey me jeey e mem hey navu ana mando taaku tii-ju, tombe hey aambiing kul mone nohvu ta ti, le mem hey e gako mone ngeeyaata.” Le sa naanêêl vu ham naambe <sup>14v</sup>ham-ame alak va sen navu naatovu ham jeey-ato ni le. Ham alohvu vaati? Yik ham alohvu bayiimb daka sen tale be neep-ande taaku langaah ak atombe maahôôl la pavis. <sup>15w</sup>Om yik ham naanêêl naambe, “Omaaho Bop oo ka om naambe wiingin ond hey e mando memoos-ambe hey aambiing kul tii-jo, me hey aambiing kul ango nganju.” <sup>16x</sup>Le ma de ham oo natee ham ak in kul sen ham akam navu nambe ham ambiing-ato,

<sup>p</sup> 4:6 Pro 3:34; Mat 23:12; 1Pi 5:5    <sup>q</sup> 4:7 Ep 6:12; 1Pi 5:8-9    <sup>r</sup> 4:8 Sek 1:3; Mal 3:7;

Ais 1:16    <sup>s</sup> 4:10 Iyop 5:11; 1Pi 5:6    <sup>t</sup> 4:12 Lom 2:1; 14:4    <sup>u</sup> 4:13 Luk 12:18-20

<sup>v</sup> 4:14 Pro 27:1; Saam 39:5,11    <sup>w</sup> 4:15 Sin 18:21

lemu vakasin hateesin pin nambêênja nipaya. <sup>17\*</sup>Om ham akam bu le, naambe omaaho ti lak ni nambe kul anivasa ti neep in nambe biing, le ma de me-wiing e, ond manyinja lohvu wiing va nipaya.

### Vakasin lak kupak dangga-so

**5** <sup>1\*</sup>Kupak dangga-so, ham gango le. Ham akam oo bu nimeen pin sen navu naatovu ham-ato, tombe ham amem luk kaasêêh-ambe ham naasu bopaata lôôt. <sup>2\*</sup>Hamate kupak osin vunakin pin navu panyek la, tonde hamate tôôm̃b ayuuh ame ond vivak navu katôôv-ambe nama na. <sup>3</sup>Tonde hamate gool osin siliva ond jêêp ak, tombe sen jêêp ak-anju ond taato langaah nambe ham e gako nipaya nyevahaan dukanaah, tombe le bavak ak ham naavim naambe sen kin-ato, in ham nahôôlis va nivasa vasa ngeeyaata vu gêên-anjo, lemu busin taamusin ngaaho lak om ham navu gako nipaya nyevahaan.

<sup>4\*</sup>Om ham gango nganjo le. Hamate kul vaha-so sen dako vanôôn nôôn hôôk kulaanôôn-ato ond ham-ame naanggo sil nivalok e, nganjo ham navu tatuhin sil-ande ham nako silate mone vahaan. Ham nawiing va nipaya nambêênja, tombe hil-anjo dasu bopaata be daandun nala baandoni vu hil baandoni pin-ate Omaaho Bop. <sup>5\*</sup>De sen ham nando voon-anjôôto, ond ham nako kupak anivasa vasa pin osin ham oo nawiing va pin sen ham ahem oo naving-ato be ham napêêlis bopaata lôôt. Om ham alohvu bik sen hil lavaat-ambe linj bopaata in nambe lanyis-ambe lanjaa-to, lemu busin sen Anutu navu nyiis ham-ambe ham anggimb-ato ond ngaaho lak lung la. <sup>6</sup>Tonde ham anêêl hil anivalok-aso de ham ayiis sil-ambe layimb lung la, le ma de me-lavu hôôk nyevahaan los e.

### Yiyy baale niwêêk-ambe baaku nimeen, be yiyy oo mongganggin Omaaho Bop

<sup>7\*</sup>Om halingg-aso, ham oo baale niwêêk-ambe ham baaku nimeen pin, be ham mongganggin Omaaho Bop dukanom e mem. Ham akam bu kul mangganaan sen naalôôh vave hôôk kulaanôôn-ato, ond napuvu yi hôôn-ande natung me in luk nambe gatolak-ambe vanôôn ame balup-ambe jinj in naatovu vanôôn anivasa. <sup>8\*</sup>Om ham naapuvu ham hôôn, de ham naalum mando ganggin Omaaho Bop naambêênjo. Yik ham oo mando niwêêk in yite busin sen dukanom-ato ond ngaaho lak.

<sup>9\*</sup>Om halingg-aso, ham-ame naanyuung vu halim-aso vaalu le, in omaaho sen navu gangoyin vakasin-anjôôto ond hatu naale ngaaho daka

<sup>x</sup> 4:17 Luk 12:47   <sup>y</sup> 5:1 Luk 6:24   <sup>z</sup> 5:2 Mat 6:19   <sup>a</sup> 5:4 Diu 24:14-15; Mal 3:5

<sup>b</sup> 5:5 Luk 16:25; Jer 12:3; 25:34   <sup>c</sup> 5:7 Luk 21:19; Diu 11:14; Jer 5:24; Joel 2:23

<sup>d</sup> 5:8 Lom 13:11-12; Hiblu 10:25; 1Pi 4:7   <sup>e</sup> 5:9 Mat 24:33

in bu hamate va nipaya nyevahaan dukanaah. <sup>10</sup> Halingg-aso, ham akam bu Anutu-te hil bôôy sen danêêl vakasin ak Omaaho Bop haalêê-to le, ond nimeen tovu sil lôôt, le ma de yoo lapuvu sil hôôn-ambe dando, om yik ham taamuyin sil vahand naambêênju. <sup>11</sup> In yiyi naanêêl nambe hil sen daale niwêêk-ambe daaku nimeen pin-ato ond kand vasa. Tonde ham hango vakasin lak Iyop bôôy-ato, nambe yoo naale niwêêk-ande vaaku nimeen pin sen tovu yii-to. Tonde sim ham alak ni nambe taamusin atombe Omaaho Bop vu va nivasa vu yi yesin laah, in Omaaho Bop aka nawiingin yiyi lôôt-ambe yoo navu samu yiyi nalak busin pin.

### **Yame naanêêl naambe keen baandoni le**

<sup>12</sup> Halingg-aso, vakasin bopaata ti sen mem ham-ame ambiing-ato nambe, ham-ame naanêêl naambe keen baandoni, tonde ham-ame naanêêl voon haale, osin ham-ame naanêêl vati haale in nambe ham kaandu hamate vakasin naambêênja le. Nganjo ham anjiinggis in amu naambe “Êê-e,” ond yik lung, de naambe ma ond yik ham naanêêl naambe “Malis,” ond yik lung, in Anutu le bu nipaya nyevahaan dukanaah vu ham.

### **Hil anivalok-ate lohakin ond va niwêêk.**

<sup>13</sup> Naambe ham ti tovu nimeen ond yik yoo nohak vu Anutu, tonde ham ti ahe nivasa ond biing laalo be

gako Anutu haale jak. <sup>14</sup> Tonde naambe ham ti nilak, ond yoo naanêêl na vu ham hil bel-ate yêêv-ambe lanaam-ambe lanjikin hahaanôôn aniluk jak omaaho sen nilakin-ato lak Omaaho Bop haale, tonde mem lanohak na vu Anutu in yi. <sup>15</sup> Om naambe lambiing gaving Anutu be lanohak, ond mem Omaaho Bop e dôôvu yi be kandi vasa dôôk naah, de naambe wiing va nipaya heey ond Omaaho Bop yoo le kawiiy nipaya pin-anju na. <sup>16</sup> Om nambêênja ham oo naanêêl hamate va nipaya langaah vu mango-so, tonde ham anohak na vu Anutu in mango-so in nambe Anutu biing-ambe nind vasa jak. In omaaho sen yoo lopayo nivalok-ato naambe nohak ond yite lohakin nawiing kul osin niwêêk. <sup>17</sup> Eliya ond yik yi omaahonôôn amu nambe yiyi, lemu lohak niwêêk vu Anutu nambe luk-ame gatolak e, tombe taaku halevang-ande luk-ame hatolak daka le lohvu ta yaal-ande kwaav namaavaalu vindak ti. <sup>18</sup> Tonde sim lohak laah atombe luk hatolak yesin laah, tombe mem vanôôn ayuuh ame sen laalôôh lukala ngaanggis-ato ond me valup-ambe nôôn ak.

---

<sup>f</sup> 5:11 Eks 34:6; Saam 103:8; 111:4    <sup>g</sup> 5:12 Mat 5:34-37    <sup>h</sup> 5:13 Kol 3:16    <sup>i</sup> 5:14 Mak 6:13  
<sup>j</sup> 5:15 Mak 16:18    <sup>k</sup> 5:17 1King 17:1; Luk 4:25    <sup>l</sup> 5:18 1King 18:42-45

**Yiiy gako hil sen daloh mop payaa-to nom**

<sup>19</sup><sup>m</sup>Halingg-aso, naambe omaaho ti gavuuu vakasin keen-ato na de noh mop paya, le sim hali ti gako yi dukanom, <sup>20</sup><sup>n</sup>ond ham anjak ni naambe omaaho ti sen hako ango sen wiing va nipayaa-to lom, ond manyinja lôôh omaahôô-ju yite nôôn vêêl in va nipaya, om me-le jimb-ambe na menama le, nganjo Anutu le kawiiy yite va nipaya pin na.

Yik sanêêngg vakasin-anja.

---

<sup>m</sup> 5:19 Gal 6:1    <sup>n</sup> 5:20 Saam 51:13; Pro 10:12; 1Pi 4:8